Коли Риті виповнилося двадцять дев'ять років вона вирішила, що вік уже не малий, що старість не за горами й час налагодити безладне життя їхньої родини. Тому вона сказала чоловікові Глібу й синові Павлу, що відтепер вони житимуть, як усі люди: у відпустку їздитимуть до моря, вчасно обідатимуть та снідатимуть і куплять телевізор. При цьому вона виразно подивилася на Гліба.

— Будь ласка,— неохоче мовив Гліб.— Я зовсім не проти.

— А як я тепер вас зватиму? — запитав Павлик.

Річ у тім, що Павлик звав своїх батьків на ім'я. Це повелося ще з того далекого часу, коли Павлик був зовсім малий, а Рита й Гліб такі молоді, що ніхто не вважав їх за справжніх батьків.

Рита подумала, поглянула на себе в люстро, підбила зачіску й відповіла:

— Це може поки лишитись, як і досі.

Павлик з жалем подивився на батька. В Павлиновому житті нічого, власне, не змінювалося. Зреш тою, не так уже важко приходити вчасно на обід і їсти якісь супи та котлети, хоча, взагалі-то, безглуздо їсти ці супи, коли продаються такі смачні речі, як ковбаса або консерви в томаті. А от батькові це загрожувало значно більшим.

— Чи довго ти збираєшся працювати в цій експедиції? — запитала Рита.

На хвилину запала мовчанка.

— До літа попрацюю,— відповів Гліб.— А тоді покину експедицію, і ми вирушимо всі разом до моря.

Ця розмова відбулась у квартирі Головиних узимку.

Потім Гліб поїхав знову в експедицію на Ангару, а Павлик з Ритою і далі жили в місті. Вони чекали літа й часто вечорами мріяли про море.

Нарешті настало літо, і приїхав Гліб.

Рита була на роботі. Павлик гуляв у дворі.

— Довго ти не приїздив! — сказав Павлик.— Запізнився на десять днів.— Він узяв у батька чемодан, і вони поволі рушили до під'їзду.

Чемодан був важкий. Мабуть, батько знову привіз зразки залізної руди. Але Павлик вимахував на ходу чемоданом, наче порожнім. У них з батьком було правило: як узявся нести, то вже терпи.

— То як руда? — запитав Павлик.— Визначили точно місце покладів?

— Ні,— відповів Гліб.

Коли батько не хоче відповідати — значить, щось не так. Це Павлик чудово засвоїв і далі не розпитував.

Скільки Павлик пам'ятає себе, стільки батько шукає цю руду. У дворі його прозвали "рудокопом". Колись батько працював у місті, в інституті, а щоліта під час відпустки відпливав по Ангарі, за чотириста кілометрів, щоб шукати руду. Колись там працювала маленька експедиція, і в ній на практиці були Павликові батько й мати. Потім експедицію закрили, вирішили, що великих покладів руди в тому районі немає. Усі так вирішили, крім батька і відтоді він вирушав у тайгу.

В інших хлопців батьки їхали у відпустку на риболовлю або в село, а його батько шукав у тайзі руду. А торік він переїхав на будівництво нового сланцевого комбінату, щоб бути ближче до району своїх пошуків.

Вони зайшли у квартиру.

— Розкажи-но про свої справи,— попроси Гліб.

— Перевели у п'ятий,— відповів Павлик. Одна трійка — з історії. Розумієш, історія — нудота. Якогось там року та якогось там року... Загалом я все знаю, а подробиці розповідати не люблю і за це мені знижують оцінки.

— Ніколи ти, брате, не вилазиш із трійок.

— Подумаєш,— мовив Павлик,— історія...

— Якщо ти нічого не тямиш в історії,— відповів Гліб,— то краще помовч. Ким би ми стали, якби не знали історії? Ти, наприклад, не знав би, хто такий Колумб або Спартак.

Павлик мовчав, удавав, ніби батько каже найзвичайнісінькі речі.

— Як мати? — запитав Гліб.

— Добре,— відповів Павлик.— Чекає тебе і лаштується у відпустку. Шиє літні сукні. Кілька штук уже пошила. Купальник купила та біленьку гумову шапочку, щоб волосся в морі не намокало. А я гадаю, не цікаво, якщо волосся сухе після купання. Просив, щоб купила мені ласти й маску для плавання,— вона не хоче. Каже, навчися спершу плавати.

У передпокої грюкнули двері. Це прийшла Рита.

— Молодець, швидко прийшла,— сказав Гліб.

— Рухалася зі швидкістю реактивного літака,— відповіла Рита.

Вони поцілувалися. Мати завжди трошки бентежилася, коли приїздив батько після тривалої відсутності, і Павлик це розумів. Він задивився у вікно.

— Як ви тут жили? — запитав Гліб.

— Не жили, а чекали,— відповіла Рита.— А тепер ми нарешті поїдемо до моря. Ну просто жах і як хочеться до моря! — Вона заплющила очі.

Павликові було саме враз увійти в розмову, і він сказав:

— Чого ти заплющила очі?

— Це сиве небо заважає згадувати море, сонце й пароплави.

— У нас по Єнісею теж ходять пароплави.

— Та що ти, Павлику,— сказала Рита.— Там зовсім інші пароплави. Там усі пароплави білі. Розумієш? Синє море, високе небо, сонце... І раптом далеко в морі виникає білий пароплав. Він яскравіший за сонце, і тобі весь час здається, що він зникне, щезне, що не може бути в житті такої краси. А він не зникає. І ось він уже стоїть на пристані, і, щоб тобі стати щасливим, треба ступити десяток кроків — і ти зійдеш на його палубу. А потім попливеш по морю...

Гліб промовчав, і Павлик промовчав. Бачив, що батько в кепському настрої. І не помилився. Вранці, коли він іще лежав у ліжку, почув розмову батьків:

— Отже, ми знову не поїдемо? — запитала Рита.— Я лаштувалася, чекала. Павлик теж чекав. У інституті всім похвалилася.

— Я зараз не можу поїхати з експедиції. Потерпи ще місяць.

— Ах, знову за рибу гроші! Місяць, іще місяць. Я вже чекаю десять років. Це понад мої сили. Якщо ти не втомився, подумай про мене.

— Поїхати зараз з експедиції я не можу,— сказав Гліб.— Адже ми зробили ще тільки три свердловини. Стільки років я цього домагався, а тепер, коли мені дали нову бурову, я поїду собі? Це просто зрада!

— Ти полюбляєш гучні слова. "Зрада"! — сказала Рита якимось неприродним голосом.— Це смішно, але в будинку досі ніхто не знає навіть нашого прізвища. Мене звуть дружиною "рудокопа". Павлика — сином "рудокопа".

— Ну гаразд,— сказав Гліб.— Годі.

— Що гаразд? — спитала Рита. В неї досі ще був неприродний голос.

— Ти поїдеш з Павликом до моря,— мовив Гліб. Мабуть, він теж розмовляв неприродним голосом.— Будеш там купатися й загорати, дивитися на своє синє небо й на свої білі пароплави.

— Добре,— сказала Рита.— Я поїду!

— Добре,— сказав Гліб.— їдь!

Вони обидва сказали "добре", хоча нічого доброго в їхній розмові не було. Із усієї цієї події Павлик засвоїв тільки одне: краще, коли батьки розмовляють природними голосами

* * *

Вони приїхали в Гагру, зняли кімнату й одразу ж побігли до моря.

По дорозі на пляж їх зупинив старшина — міліціонер. Він суворо подивився й сказав:

— Старшина Нанба. Гостинно просимо до нашого міста, але майте на увазі, що в нас жінкам у штанах ходити не заведено: в кіно не пускають, у ресторан теж не пускають.

— Гаразд,— відповіла Рита.— Ми щойно приїхали, а в дорозі, знаєте, зручніш у штанах.

— Зручно — де ще не означає достойно,— сказав Нанба.— Жінка ходить у сукні, чоловік — у штанах. Тисячі років.

— Ну, знаєте, відтоді багато що змінилося,— сказала Рита.

— Але не в цьому,— відповів Нанба.

На пляжі скупчилося багато людей, неможливо було знайти вільне місце. Рита й Павлик стояли геть розгублені. їх приголомшила ця новизна облич, ця гомінка строката юрба, це блискотливе сонце. Але раптом якийсь чоловік у великих зелених окулярах потіснився, і вони швидко розляглися на невеличкому клаптику землі й побігли до моря.

Добре Риті — вона чудово плавала, а Павликові довелося борсатися біля берега, серед зовсім малих дітлахів. Тому йому швидко набридло, і він повернувся на те місце, де вони роздяглися, й ліг загорати.

— Дивись, згориш,— сказав чоловік в окулярах.— Недавно приїхали?

— Сьогодні,— відповів Павлик.— Ми літаком прилетіли.

— Твоя сестра чудово плаває,— сказав чоловік.

Павлик подивився на море й побачив удалині, серед сліпучих морських блискіток, біленьку материну шапочку.

— Це не сестра,— сказав він не дуже приязно, бо раптом несподівано згадав батька.— Це моя мати.

— А-а...— протяг чоловік.— Так, так. Приглянь за речами, а я поплаваю.

Він стрімко кинувся до води, пірнув у хвилю, випірнув і поплив уперед. Павлик стежив за ним. Спершу чоловік плив, зануривши голову у воду, сильно змахуючи руками, потім підвів голову й підплив до Рити. Вони про щось там розмовляли, а Павлик дивився на них, і настрій у нього геть зіпсувався. Він скосував на акуратно складені речі чоловіка й побачив бінокль.

Він подумав, подумав і вирішив скористатися біноклем — зрештою, той же попрохав його пильнувати речі.

Павлик узяв бінокль і скерував у море. Обличчя в Рити й чоловіка відразу стали великими, і здавалося неприродним те, що він бачить, як ворушаться їхні губи, а слів не чує.

Чоловік щось говорив, а Рита усміхалася.

Павлик її дуже добре бачив. Навіть прямі короткі брови, навіть очі з підфарбованими кутиками. Він поклав бінокль і відвернувся.

Рита вийшла з моря, підійшла до Павлика і заходилася ляскати його вологими, холодними руками по спині.

Павлик підвів голову, подивився на матір і усміхнувся. Не міг він не усміхнутися, бо вона була така весела, гарна, і всі навколо на неї дивилися.

— Ходімо, я тебе вчитиму плавати,— сказала Рита.

— Ходімо,— сказав Павлик.

Він навіть не оглянувся на сусіда.

Рита підтримувала його, а він відчайдушно молотив ногами, бив руками. Потім він побачив, що їхній сусід скерував на них бінокль. "Дивись, дивись,— подумав Павлик.— Дивись, дивись, як нам весело й гарно вдвох. І зовсім нам не треба, щоб хтось сторонній розважав нас своїми розмовами".

— Білий пароплав,— сказала Рита.

І Павлик побачив перший білий пароплав. Він ішов самісінькою окрайкою моря, там, де воно зливалося з небом. І було навіть незрозуміло, чи то він іде по морю, чи то летить по небу.

— Ох, здорово! — сказав Павлик.— Шкода, немає з нами Гліба.

— Так,— відповіла Рита.— Звісно, шкода.

Цього ж дня вони відправили Глібові телеграму зі своєю адресою. Тепер вони щодня вранці, перед тим як іти на пляж, заходили на пошту і у віконці "до запитання" читали, чи немає листа Головиній Маргариті Петрівні. Але Головиній листів не було. Не писали листів Головиній.

— Ну й гаразд,— сказала Рита.— Не пише — й не треба. Давай тепер два дні не ходити на пошту.

Павлик промовчав: два дні не ходити на пошту — це було занадто. Наступного дня він, ані слова не кажучи, завернув знову до пошти, але мати зупинила його.

— Ми ж домовилися не ходити на пошту,— сказала Рита.

— А раптом нам надійшов лист,— відповів Павлик.

— Немає там ніяких листів,— сказала Рита.— Знаєш що? Давай зайдемо на пошту ввечері, коли надійде друга пошта.

Павлик неохоче погодився, і вони попрямували до моря. Настрій у них був кепський.

Коли вони почали сходити на пляж, Павлик побачив чоловіка з біноклем — Валентина Сергійовича. Той сидів, нібито чекав на когось, і дивився в бінокль у бік моря.

— Знову цей тут,— сказав Павлик.— Ходімо на інше місце.

— Ходімо,— погодилася Рита.— Мені, зрештою, байдуже, де купатися.

Потім вони довго купалися й довго загорали. А коли вертоліт злетів над ними — вертолітний майданчик був тут же, на березі моря,— Павлик сказав:

— Знаєш що? Сходжу-но я на пошту. Адже вертоліт привозить з Адлера другу пошту.

— Візьми мій паспорт,— сказала Рита.

На пошті, у віконці "до запитання", дівчина вже знала Павлика, тому вона, всупереч установленому правилу, видала йому лист за чужим паспортом.

На конверті рукою Гліба було написано: "Головиній М. П.". У дужках: "Особисто для Павлика".

Павлик одразу ж розпечатав конверт і прочитав:

"Дорогий Павлику,— писав Гліб.— Життя моє спливає без особливих змін. Бурова пройшла тільки двісті метрів. Працюємо повільно. Грунт міцний — дев'ятої категорії! За вісім годин свердління проходимо всього два-три метри. А нам треба буде пройти метрів сімсот, щоб з'ясувати граничну глибину й розміщення рудного тіла. До залізорудного шару ще не дійшли. Я ж поки що, як і досі, ходжу в тайгу й складаю геологічну карту місцевості. Бо ж просто смішно — досі нема геологічної карти цього району. Адже тут повно найцінніших корисних копалин. У тайгу я ходжу не сам, а з двома помічниками: Кешкою Савушкіним, сином водія, і Любою Смирновою, дочкою бульдозериста. Це, брате, такі люди, що ой-ой-ой! Чудові промивальники. Кешка — той тайгу відчуває, виведе з будь-якого болота. Краще за компас. Він мріє, як і ти, бути геологом. А Люба взагалі дівчина з дуже цікавою біографією. Вона жодного разу не була в місті. Весь час живе по експедиціях.

У нас тут прохолодно, часто йдуть дощі, і дуже шумить Ангара. Пиши частіше;

Твій батько".

Павлик перечитав лист і подумав, що мати так довго чекала цього листа, а їй у ньому ані словечка. Він пішов до моря і ще здаля помітив, що мати дивиться в його бік і, побачивши в його руці лист, радісно

усміхнулась і швидко пішла йому назустріч. Вона взяла конверт, здивувалася, що він розірваний, і подивилася, кому адресовано лист. Потім усе ж прочитала лист одним духом і повернула синові.

Павлик бачив, що в матері геть зіпсувався настрій, і подумав, що було б добре, якби вони раптом опинилися на далекій Ангарі, дарма що там дощ і холодно. Щасливі якісь там невідомі Кешка й Любка, що замість нього ходять у тайгу промивальниками: миють породу й складають геологічну карту з його батьком.

— Як ти гадаєш, що зараз робить Гліб?

— Шукає свою руду,— відповіла Рита.

— Ні, він зараз пише нам нового листа — мені й тобі.— Павлику хотілося заспокоїти матір.

— Тобі, може, він і пише, а мені — ні. Він уміє не думати про те, що йому заважає працювати.

За два дні від Гліба надійшов другий лист. Його теж було адресовано Павликові. Добре, що Павлик прийшов на пошту знову сам. Коли він повертався з листом, його зупинив старшина Нанба.

— У нашому місті вулицею заборонено розгулювати без сорочки,— сказав Нанба.— Негарно, юначе. Адже ми не первісні люди. Треба мати скромність і повагу до населення.

Павлик відійшов від Нанби й став читати батьків лист.

"Дорогий Павлику,— писав Гліб,— пишу цього листа з міста. Сиджу вдома й пишу листа. Ніколи ще мені не доводилося бути вдома самому. Занадто тихо. Навіть холодильник не вуркоче — вимкнений. І телефон жодного разу за цілий день не подзвонив. Отак, брате.

У місто я попав з нужди. Матюшин не привіз труб для бурової. Дивна він людина, цей Матюшин. Я йому довго доводив, що він зриває мені роботу бурової. А він мені відповідає:

— Зарплату ти одержав вчасно?

— Вчасно, вчасно,— кажу,— і навіть премію одержав.

— І не хвилюйся. На виробництві тебе поважають. А ця твоя бурова, пробач мені, йде понад норму. І чого ти весь час стараєшся, стараєшся? Ніг своїх не шкодуєш, рук своїх не шкодуєш. Адже вони в тебе на ціле життя єдині. Дика ти людина.

— Зараз я піду до начальника експедиції,— сказав я.— Й усе йому викладу про труби.

— Чого ти, розумієш, Головін, чого ти, розумієш, паніку сієш. Панікер ти, розумієш. Людина, себто я, щойно приїхала, втомилася з дороги. А ти їй учепився в бороду: давай труби.

Отже, довелося мені самому їхати в місто по труби. І знаєш, вийшло це напрочуд вдало. Купив новий дизель-мотор для бурової. Потужний дизель — у нас таких у експедиції немає. Тепер робота на буровій піде швидше. А ще я умовив начальника управління здійснити сейсмічну розвідку нашої місцевості. Пиши.

Батько".

Мати чекала на Павлика вдома. Він заздалегідь заховав конверт з листом у кишеню сорочки, бо не знав, що їй казати.

Рита подивилась у бік сина й запитала:

— Одержав?

— Так,— відповів Павлик.— Нічого особливого. Все гаразд. Тільки він сумує й чекає нас.

— Він пише про це? — запитала Рита.

— Не те що пише,— відповів Павлик,— швидше, натякає.

Увечері Рита довго не могла заснути. Тоді вона гукнула Павлика — найгірше, коли не спиться, а ти сам. Але Павлик не відповів.

Рита ввімкнула світло й побачила в кишені сорочки лист. Вона оглянулася — чи не прокинувся Павлик. Ні, Павлик не прокинувся. Він лежав на боці, підсунувши під щоку долоню, зовсім як Гліб.

Рита розгорнула лист і стала читати. Вона сподівалася, що в листі є хоч рядок, хоч піврядка, де Гліб писав про неї. Вона чудово знала Гліба і вміла навіть читати те, про що він не писав, а тільки думав. Але зараз, у цьому листі, ні в словах, ні за словами про неї не було жодного рядка. Видно, Гліб дуже образився на Риту, коли нічого їй не писав. Видно, він уважав, що вона не має рації. Може, він подумав, що вона, як багато хто інші, перестала йому вірити.

Рита вийшла за палісадник і сіла на лаву. Було темно. Десь гавкали собаки, десь розмовляли. Вийшов господар і сів поруч Рити. Це був зовсім старий грузин, маленький, худий, із зморшкуватим, загорілим, зсушеним обличчям. Розмовляв він із сильним грузинським акцентом.

— Гамарджоба,— сказав дідусь.

— Що таке гамарджоба? — запитала Рита.

— Рідкісне слово. Російською: здрастуй. Але це не зовсім точно. Я говорю: гамарджоба! Отже, бажаю тобі успіху, перемоги.

— Гарне слово,— сказала Рита.

— Колись, дуже давно,— сказав дідусь,— я подовгу сидів на цій лаві сам. Гуляв сам, ходив далеко в гори сам. І зовсім не сумував. А тепер не можу. Гадаєте, від старості? Став ти старий, Іраклію, і тому тобі тяжко самому.— Старий замовк.

Рита теж мовчала.

— Тепер світ якийсь неспокійний,— знову мовив дідусь.— І від цього в людей одне до одного більше ніжності з'явилося.

Дідусь подивився на Риту й зрозумів: вона його не слухає. Але він не образився, ні. Він підвівся й сказав:

— Посидьте хвилину. Зараз я вас пригощу вином.

— Що ви,— відповіла Рита.— Я не п'ю. І вам зайве турбуватися.

— А,— мовив дідусь,— яка турбота. Коли грузин пригощає, він робить це від щирого серця. Гарній людині нічого не шкода.

— А звідки ви знаєте, що я гарна? — запитала Рита.

— Якщо в людини очі то сумні, то веселі, але ніколи не бувають порожні, то ця людина добра. Старий Іраклій не помиляється.

Він пішов, а Рита подумала: "Ось бачиш, Глібе, виявляється, я зовсім не така погана. Це сказав сам старий Іраклій. Як шкода, що його слів не чув Павлик,— він обов'язково написав би тобі про це в листі".

Прийшов дідусь і приніс Риті ріг вина.

— Доню,— сказав він,— ти коли-небудь пила вино з рога?

— Ні,— відповіла Рита.

— Пий, тільки голову закинь якнайвище, щоб не пролити. Цілий рік у глиняному глеку в землі стояло. Зветься "Ізабелла". Виноградне вино. Пий сміливо.

Рита взяла ріг і ковтнула вина.

— Потримай його в роті й зроби язиком: це, це, це. Га? Мигдалем пахне.

— Це, це, це,— сказала Рита.— Смачне вино.

Дідусь узяв у неї ріг і допив вино.

— Тепер я про всі твої думки дізнаюся.— Він засміявся.

— Дорогий мій, прокинься.

Павлик розплющив очі. В кімнаті стояв Гамарджоба. Так звали Павлик і Рита дідуся Іраклія.

— Скільки можна спати, дорогий! Уставай швидше.

— Доброго ранку, Гамарджобо,— сказав Павлик. Йому подобалося це звучне грузинське слово, і він намагався вимовляти його гортанно, як це робив дідусь.— А де Рита?

— О! Твоя мама, юначе, давно пішла на пошту.

— А...— протяг Павлик.

Це була приємна новина. Видно, мати не хотіла, щоб він про це знав. Видно, вона нишком від нього вирішила написати листа батькові.

Дідусь подивився на Павлика й сказав:

— А втім, може, вона пішла, наприклад, на базар. Авжеж, вона пішла на базар. Зараз ти встанеш, і я тобі відкрию якусь таємницю.

Павлик одягнувся, і вони вийшли в сад. Дідусь підійшов до мигдалевого дерева й сильно струснув його. Потім підбором чобота розтрощив шкарлупу одного мигдалевого горіха, підняв серцевину й віддав хлопчикові.

— Скуштуй,— сказав дідусь.

Павлик скуштував.

— Смачно? — запитав дідусь.

— Гірко,— відповів Павлик.

— Це з незвички,— сказав дідусь.— Але річ не в цім. Ми беремо кісточки мигдалю — бачиш, які вони гарні, довгасті та пласкі,— сушимо на сонці, а потім гострою, гарячою голкою пробиваємо два отвори й нанизуємо на капронову нитку. А потім ми фарбуємо мигдалеві кісточки в ніжні кольори. Виходять пречудові буси. Такі буси носили грузинки тисячу років тому. А далі: ти ці буси даруєш матері. Сини завжди повинні щось дарувати матерям.

— Дякую,— сказав Павлик.— А чи не можна це сьогодні зробити?

— Ні, не можна,— сказав дідусь.— Сирий мигдаль лусне від голки, а прогрітий сонцем мигдаль міцний, як граніт. Кажуть, що в жінки, яка носить буси з мигдалю, добре й ніжне серце. Мигдаль віддає їй свої запаси сонячного тепла. А тепер іди зустрічай матір.

Павлик кинувся був до виходу, але спохопився, що він знову без сорочки.

— Добре б старшині Нанбі поносити такі буси,— сказав Павлик.— А то проходу не дає. Вчора затримав мене тільки через те, що я був без сорочки.

— Старшина Нанба сувора людина. Він на державній службі,— відповів дідусь.— А лишень не поспішай судити про людей з першого погляду.

— Атож "з першого погляду". Без сорочки не можна, насінням на вулиці смітити не можна, у футбол на пустирі грати не можна...

— Важке життя,— мовив дідусь.— Важке життя. Ні, не в тебе, в Нанби. Повсякчас робити людям зауваження.

* * *

Павлик подався до пошти. Матері там не було, вона, мабуть, пішла на базар.

— Скажіть, тут не було моєї матері? — запитав Павлик у дівчини, яка видавала листи "до запитання".

— Була. Але вона вже давно пішла, а щойно вам надійшов лист.

Це був знову лист од Гліба, й знову Павликові. "Нічого,— заспокоїв себе Павлик,— незабаром і мати почне одержувати листи. Адже не може батько й справді не відповісти їй".

"Радість, радість, радість! — писав Гліб.— Тисяча разів радість! Сейсмічна розвідка показала, що в нашому районі є великі поклади залізної руди. Ти розумієш, яке це щастя! Десять років я шукав руду. Десять років я шукав її й переконував усіх, що вона є. Лише десять років. Словом, це дурниця, й мені було зовсім неважко. Подумаєш, лише десять років! Як добре, що не двадцять, що не все життя, що не два людських життя! Адже я іноді думав, що не встигну її знайти й тобі доведеться провадити далі мої пошуки. А тепер, тепер ми візьмемося до чогось більш значущого. Ми візьмемося до надглибокого свердління. Пройдемо в земну кору до п'ятнадцяти кілометрів і дійдемо до мантії. Яке гарне й стародавнє слово "мантія"! Наша земля у сліпучій, вогненній мантії з температурою одна тисяча дев'ятсот градусів жари. І ми з тобою ввійдемо в цю мантію. І прихопимо з собою Кешку й Любу. Будь ласка, рости швидше.

Твій Гліб".

* * *

Павлик прочитав лист удруге. Від радості в нього навіть запаморочилось у голові. Нарешті, нарешті батько таки знайшов руду!

Павлик вискочив на вулицю й побіг у бік базару, потім вирішив, що, мабуть, мати вже повернулася додому, й кинувся в протилежний бік.

І тої миті він побачив її далеко попереду себе.

— Рито, Рито! — загукав Павлик і кинувся її наздоганяти.

Але по дорозі до Рити його перехопив старшина Нанба. Таке вже собі місце вибрав старшина, що на базар ідеш — проходиш повз Нанбу, до моря йдеш — теж проходиш повз Нанбу.

— Знову порушуєш порядок!

— У мене лист,— несміливо сказав Павлик.

— Лист не дає тобі права репетувати на вулиці, наче дикому гірському козлу. Спочатку репетуєш, потім будеш дерева об'їдати, а потім людей кусати. Так виходить?

— Не буду я нікого кусати,— сказав Павлик.

— Це ще невідомо,— відповів Нанба.

Рита помітила Павлика й повернулася.

— Товаришу старшина...— сказала Рита.

— Одну хвилину, громадянко...

— Але це мій син...

— Однаково одну хвилину почекайте. Ваш син хуліганить, і я повинен з ним переговорити. До речі, коли цього не робите ви...

Рита хотіла обуритися, але потім вирішила, що ліпше просто помовчати.

— Я тобі роблю третє зауваження, хлопчику,— сказав Нанба.— Всі люди звичайно попереджають три рази, а потім уживають рішучіших заходів. У мене інше правило: я попереджаю чотири рази, а тоді вживаю

рішучіших заходів. Раджу тобі надалі не хуліганити.— Нанба козирнув їм і повагом пішов собі.

— Рито! — сказав Павлик.— Гліб знайшов руду!

Рита схопила лист і прочитала його один раз, потім удруге. Знову про неї жодного рядка, навіть жодного піврядка, немовби її немає на світі.

— Павле,— сказала Рита,—ми приїхали сюди купатися в морі й загорати, а не тинятися вулицями й слухати повчання нетямких міліціонерів.

Вона йшла дуже швидко, занадто швидко. Павлик ледве встигав за нею. Всім було відомо, що в Рити довгі ноги. Вона тому вигравала вже п'ятий рік підряд перше місце в місті з ковзанів.

Вони прийшли на пляж. Точніше, прийшла Рита, а Павлик прибіг. Рита на ходу скинула сукню й черевички і кинулася в море. І плавала там цілі дві години. Вона лягла на спину й лежала нерухомо. А якщо до неї хтось підпливав, вона одразу ж пливла ще далі в море й знову лягала на спину. Словом, зрештою вона запливла так далеко, що неподалік від неї з'явилися дельфіни. І тоді до неї підплив на човні матрос рятувальної служби й попросив її повернутися на берег.

Усі, усі на пляжі дивилися, як Рита пливла до берега у супроводі човна.

Нарешті вона вийшла на берег. А матрос — як зблизька виявилося, хлопчина років чотирнадцяти — сказав їй у спину:

— Прошу вас, громадянко, так далеко більше не запливати.

Найгірше, коли роблять зауваження при всіх. Це Павлик знав чудово. Проте Риті було не до зауважень.

* * *

За кілька днів од Гліба надійшов новий лист.

"Цієї ночі скоїлося лихо. Я прокинувся від дзвонів. Одягнувся миттю й вискочив. Бачу — горить моя бурова.

Кинулися всі її гасити, заливали водою, але пізно. Згоріла дощенту. Буровий майстер Захаров заснув. Він ледве встиг вискочити з вогню. Новий дизель, той, що я привіз із міста, у вогні лопнув. Тепер будуть розбиратися, що та як. А ми ж майже просвердлили до контрольної глибини, до семисот метрів. А тепер треба починати все спочатку".

Потім Павлику надійшов іще один лист.

"Це, брате, така сумна подія,— писав Гліб.— Бурового майстра Захарова й шофера Савушкіна, Кещиного батька, судитиме товариський суд. А мене й Любу Смирнову записали у свідки. Річ у тім, що Захаров часто пив горілку. Його вмовляли, виховували, але він однаково пив собі далі. Тоді ухвалили так: не продавати йому горілки в крамниці експедиції.

Якщо витерпить, то добре, а ні — хай собі їде. Набридло з ним панькатися. Напередодні пожежі Люба зустріла шофера Савушкіна, він щойно приїхав катером зі Стрілки. Вони зупинилися. Люба запитала Савушкіна про Кешку. І тої миті до них підійшов Захаров. Неголений такий, заспаний.

— Привіз? — запитав Захаров у Савушкіна.

Люба помітила, що Савушкін підморгнув йому.

Вона ніяк не могла зрозуміти, чому той йому підморгує. А Савушкін знову підморгнув.

— Ходімо,— сказав Захаров.— На нас чекають.— Він засміявся.— Нетерпеливі склянки на нас чекають!

І тільки тоді Люба побачила, що кишені штанів у Савушкіна дуже відстовбурчені. Там були пляшки. Тепер їй усе стало зрозуміле: вони квапилися пити горілку. А Потім Захаров бігатиме селищем і горлатиме різні пісні.

Всі дивувалися, звідки Захаров бере горілку, якщо в крамниці експедиції йому її не продають. Виявляється, йому Савушкін привозить. Савушкін — такий добрий Савушкін, Кещин батько,— і дурить усіх.

— Савушкін! — гукнула Люба.— Почекайте!

Савушкін зупинився, а Захаров пішов собі далі.

— Савушкін, навіщо ви привезли горілку?

Савушкін зробив великі очі.

— Та яка ж це горілка? Що ти! Хіба горілку можна? Пару пива взяв, спрага мучить.

Він брехав, і Люба не стала його слухати.

— Любо! Ти зачекай отак суворо. Ти нікому не кажи... про пиво. Захаров ублагав. А тепер, сама розумієш, виникнуть зайві балачки. Адже ти тямуща дівчина.

Любі треба було б розповісти про це відразу, а вона не розповіла. Пошкодувала Кешку. А Захаров напився під час зміни, видно, закурив і кинув палаючого сірника. Отож бурова і згоріла. Потім, коли Люба всім розповіла, що Савушкін возив горілку Захарову, то він обізвав її зрадником. Отакіто справи, брате. А суд буде завтра. Після суду я тобі напишу.

Батько".

* * *

Рита прала вдома білизну, потім прасувала білизну, потім читала книжку. Від* Гліба листа не було — видно, ще суд не відбувся. А може, погода нелітна, і тому немає листів.

На морі другий день бушував шторм. Купатися було не можна, хвилі захльостували пляж, вони розбивалися об каміння й падали на набережну дрібним дощем.

Павлик бігав під цим дощем.

— Недобре,— сказав старшина Нанба.

— Що недобре? — здивувався Павлик.

Знову цей Нанба чіплявся до нього.

— Це не зауваження.— Нанба навіть усміхнувся.— Дружня порада. Недобре так довго бігати під цим дощем. Вода холодна, можна застудитися.

— Та що ви! — відповів Павлик.— Вода тепла. У нас улітку в Єнісеї вода в десять разів холодніша, а я й то купаюся.

— Отже, ти здалеку, із Сибіру?

— Із Сибіру. В мене мати з батьком геологи.

— Ай-ай-ай! — сказав Нанба.— Така вродлива жінка — і раптом геолог.

— А що ж тут надзвичайного? — запитав Павлик.

— Нічого надзвичайного. Багато хто гадають, що вродливі жінки не вміють працювати,— мовив збентежено Нанба.— Відсталі люди.

— Воює мантія,— сказав Павлик і кивнув на море.

— Що ти сказав? — перепитав Нанба.

— Мантія, кажу, воює.

— А,— мовив Нанба.— Що це ще за мантія?

— На глибині п'ятнадцяти кілометрів у землі є розплавлена маса. її температура близько двох тисяч градусів. І вона іноді починає бушувати. Ну, й тоді на морях починаються шторми та урагани або раптом вулкани вивергаються. Коли я виросту великий, ми з батьком,— Павлик на мить замовк,— і з матір'ю теж будемо займатися глибоким свердлуванням, щоб відкрити таємницю мантії.

Повз них пройшов Валентин Сергійович. Павлик привітався з ним.

— До речі, цей громадянин мені рішуче не подобається,— сказав Нанба.

— Чому? — запитав Павлик, хоч і йому "цей громадянин" зовсім не подобався.

— Людина, яка щороку приїздить на курорт "соло", тобто сама, не викликає в мене захоплення. Де його дружина й діти? Недобре, якщо людина думає тільки про власну персону.

Коли Павлик прибіг додому, то застав у них Валентина Сергійовича.

— Валентин Сергійович,— сказала Рита,— запрошує нас у кіно. Швидко перевдягнися — й ходімо.

Павлик поглянув на чоловіка "соло". Той був одягнений у вузенькі штани та білу шурхітливу сорочку, а на шиї у нього була пов'язана чорна хустка. Він був високий, з дужими руками.

Але Павлик дивився на нього, а бачив батька. У старому костюмі, в якому той ходив у будні та на свята. В нього ніколи не було зайвих грошей, бо зайві гроші всі ці десять років він відкладав на свої експедиції у тайгу.

— То чого ти зволікаєш? — сказала Рита.— Збирайся швидше.

— Я не піду в кіно.— Він хотів сказати матері, що йому зовсім не хочеться йти в кіно з Валентином Сергійовичем, але побоявся прямо сказати так і додав: — Краще я посиджу вдома, а потім піду на пошту.

Валентин Сергійович промовчав. Взагалі-бо, йому було байдуже, піде Павлик у кіно чи не піде.

— Я не буду тебе вмовляти,— сказала Рита.— Якщо хочеш, сиди вдома.

І вони пішли — Рита і Валентин Сергійович.

* * *

На пошті Павлик одержав нарешті лист від батька. Лист був дуже довгий, і Павлик його довго читав.

"Суд над Савушкіним і Захаровим відбувся і завдав багато прикрощів,— писав Гліб.— Захарова звільнено з роботи й виключено з експедиції, а Савушкіну оголошено догану. Ну, взагалі, я зараз тобі опишу все докладніше, щоб ти сам усе зрозумів.

Того дня я встав рано-вранці, хвилювався перед судом: Кешку мені було шкода. Він останні дні тікав од мене й Люби. Встав я й подався в їдальню. А там у вікні, де видають другі страви, працює Кещина мати — Ганна Семенівна Савушкіна. Колись вона завжди зустрічала мене привітно й намагалась якнайбільше накласти їжі. Навіть ніяково було, стільки вона накладала мені їжі. Цілу гору моєї улюбленої смаженої картоплі.

Підійшов, усміхнувся. Хотілося її підбадьорити й себе, ніби все між нами, як і колись.

— Добридень, Ганно Семенівно,— кажу.

А вона вдає, ніби мене не помічає. Дивиться повз мене.

— Ганно Семенівно,— кажу,— ви чому ж на мене сердитеся? Ваш чоловік повівся нечесно, а ви сердитеся. Не чекав я від вас такого.

Вона мовчить. Простягнув я їй чек на сніданок. А вона мені подає сніданок, але на тарілці замість цілої гори моєї улюбленої смаженої картоплі — жменька локшини. Але ж вона знає, що я цю локшину ненавиджу. Прикро стало. Плювати мені було й на картоплю, й на

локшину... Я ж бо від хвилювання і їсти не хотів. Але прикро було, що Ганна Семенівна виявилася такою нерозумною жінкою.

"Невже,— думаю,— не розуміє, що Захарова й Савушкіна по заслузі судять?"

Повернувся додому. Там на мене вже чекала Люба.

— В мене Кешка був,— сказала Люба.

— Дуже добре,— кажу.— Як він, чому не заходить?

— Він просив за батька. "Ти скажи на суді, ніби ти не бачила, що в них було в пляшках,— сказав він.— Може, там насправді було пиво, а не горілка. І тоді батька виправдають". А як же справедливість? — запитала я його. Сам казав, що справедливість — це найголовніше у житті.

— То що ж Кешка?

— А Кешка сказав, що справедливість тут ні до чого. "За справедливість треба боротися, каже, коли через одну людину страждає інша". А тут ніхто не страждає.

— Ні, Любо,— сказав я.— Кешка помиляється. Справедливість і у великому, і у дрібному однакова. А ми зараз боремося з тобою за найбільшу справедливість, за справедливість, яка потрібна не тільки тобі або мені, а всім-всім людям. Кешка це зрозуміє, і Ганна Семенівна, і, може, навіть Савушкін зрозуміє.

Суд відбувся біля контори, просто на вулиці. Зібралося багато людей. Вони про щось розмовляли й чекали на суд.

На конторському ганку стояв стіл, накритий червоною тканиною, а праворуч і ліворуч од ганку по одній лаві.

Осторонь від усіх я побачив Захарова й Савушкіна. Вони стояли під деревом і мовчки курили. Видно, їм не хотілося розмовляти один з одним, але розійтися їм теж начебто не можна. І пристати до загального гурту вони не могли. Тут, у загальному натовпі, було тепліше, затишніше, але вони не могли ввійти в цей натовп.

Нарешті на конторському ганку з'явилися троє. Суддя — головний механік Костін, засідателі — бригадир будівельників Терьошин та завідуючий гаражем, колишній військовий моряк Мальков.

Розмови ущухли. Костін відкашлявся й тихо проказав:

— Почнемо, мабуть.— Він поглянув у бік Захарова й Савушкіна й голосно додав: — Сідайте на цю лаву! — Він іще раз відкашлявся й уже трохи веселіше додав: — А сюди прошу товаришів свідків.— Костін показав на другу лаву: — Прошу, товариші!

Я побачив, як пройшла жінка, що перша зчинила тривогу тієї ночі. Потім пройшов начальник пожежної охорони. Тоді я теж попрямував до лави. Поруч мене йшла Люба. Вона ступала дуже сягнисто, щоби йти в ногу зі мною, і мені весь час здавалося, ніби ноги в неї роз'їдуться і вона впаде.

— Люба Смирнова! — мовив хтось із натовпу.— Солідна людина!

У натовпі засміялися. Люба плюхнулася на лаву поруч мене.

— Взагалі, суд у нас буде короткий,— сказав Костін.— Як ми назвемо поведінку Захарова й Савушкіна? Зрадою нашій справі.

— Ач куди сягнув! — вигукнув Савушкін.— А ти знаєш, що я всю війну пройшов?

— Тихо, тихо! — озвався Мальков.— Тут оцим нікого не здивуєш.

— Атож,— сказав Костін.

— А ти нам доведи, що вони винні достеменно. Захаров — ясно. Захарова пора провчити, а ось Савушкін? — крикнув Матюшин. Він стояв у першому ряду натовпу.— Ми свого скривдити не дамо!

— Так отут же свідки,— відповів Костін.— Вони все бачили.

— А ти їм учини допит як годиться! — вигукнули з натовпу.

Костін відкашлявся й розпочав допит свідків.

Спершу він ставив запитання жінці, і та розповідала, як вона побачила, що бурова горить, і побігла калатати у дзвін.

Після неї виступив начальник охорони. Він сказав, що Захаров порушив протипожежні правила. По-перше, він курив на буровій, по-друге, він спав на буровій, ніби перебував у себе в спальні, і потретє — і це найжахливіше,— він був п'яний.

— А ти бачив, як я пив? — огризнувся Захаров.

— Може, ти горілку й не пив, але, як казав наш великий письменник Антон Павлович Чехов: "Горілку він не пив, але дуже тхнув нею".

Усі засміялися, а Костін сказав:

— Атож!

Потім я розповів про те, як Захаров працював: коли не пив — добре, коли напивався — погано.

А потім викликали Любу. І вона розповіла, що зустріла Савушкіна і в нього в кишенях була горілка, а Захаров увесь час квапив його й казав: "На нас чекають нетерпеливі склянки". Всі знову засміялися, і Захаров теж засміявся.

— А ти чого смієшся? — запитав Костін.— Ось виженемо тебе з експедиції, тоді посміємося.

— Не маєте права,— сказав Захаров.— Хто ви такі? Міліція? Радянська влада? Якесь дівчисько наговорило, а вони повірили. Вуха розвісили.

Савушкін раптом скинувся:

— Правду каже Захаров! Не маєте права! Дівчиську повірили, а може, це дівчисько все клепає. З дурного розуму бреше. Хлопці, га? Дівчиську вірите, а мені ні! Не возив я горілки. Пиво — так. Пиво возив, а горілку ні-ні-ні!

— Така мала, а вже спритна, на людей клепати! — вигукнув Матюшин.— Дайте їй по маківці й відправте додому, поки не заплакала.

— Правильно. Хай не лізе не в своє діло! — підтримав хтось Матюшина з натовпу.

— Тихо, тихо! — знову мовив Мальков.— Розмахалися! Я ось був на фронті, то нас якийсь хлопчина вивів із оточення, в лісі ми заблукали. Я його й досі пам'ятаю. Цілу дорогу в нас ані крихти хліба не брав. А тут Люба теж за правду воює, а ви її за це хочете по маківці вдарити.

— Атож,— сказав Костін.

Запала тиша, і серед тиші Костін сказав:

— Ех, Савушкін, Савушкін! На дівчинку руку здійняв, на подружку свого сина. Вирішив викрутитися. Чистоти в тебе немає, сміливості немає. А тобі, Захаров, я відповім: так, міліції у нас немає. Але вона нам і не потрібна: ми з тобою і без міліції упораємося. А ось щодо влади ти помиляєшся. Ми тут є найвища влада — народна влада! А тепер, Савушкін, кажи всю правду. Не признаєшся — гірше буде!

— Кажи, кажи! — загукали всі.— Нема чого хвостом крутити! Кажи!..

— Була горілка... — сказав Савушкін.— Точно, возив.

А потім суд ухвалив: Захарова за пияцтво з роботи звільнити і з експедиції виключити, а Савушкіна залишити з випробним терміном.

До Люби підійшов другий засідатель, Терьошин, і міцно потис їй руку, потім підійшов Мальков і теж потис їй руку. А потім до неї почали підходити всі робітники підряд. Вони тисли їй руку й хвалили за правильну поведінку. Плескали по плечі, усміхалися їй. Тільки я боявся, що вони відірвуть їй руку.

А я, брате, на цьому суді зрозумів, що правдиве завжди переможе. Чекаю на тебе й Риту.

До речі, геть позабув. На Іркутській ГЕС перекрили греблю, щоб підвищити рівень води в Іркутському морі. А в нас на Ангарі вода відразу дуже впала, і я побачив на дні річки гребені руди. Це, мабуть, вихід руди на поверхню".

Коли б Павлик одержав цього листа на день раніше, він одразу ж побіг би до матері. Адже вона так чекала вітання від Гліба. А зараз вона в кіно з оцим Валентином Сергійовичем.

Павлик повернувся додому, поклав батьків лист на видному місці й пішов собі. Він гуляв містом і мріяв, як він викличе Валентина Сергійовича на змагання з плавання й випередить його. Або краще він викличе його на силову боротьбу і якоюсь хитромудрою підніжкою переможе його. І всі йому плескатимуть: і Нанба, і Гамарджоба, і мати.

* * *

Рита прийшла з кіно і відразу заходилася читати Глібів лист. І раптом вона прочитала цілий рядок про себе, той самий рядок, на який вона так довго чекала!

Але й не це було найголовніше. Найголовніше було в іншому.

"До речі, геть позабув,— писав Гліб.— На Іркутській ГЕС перекрили греблю, щоб підвищити рівень води в Іркутському морі. А в нас на Ангарі вода відразу дуже впала, і я побачив на дні річки гребені руди. Це, мабуть, вихід руди на поверхню".

"Дурний Гліб, дурний Гліб! — подумала Рита.— Він не здогадався, що основні поклади руди на дні Ангари. Тому він і не міг так довго їх знайти".

Рита вискочила у двір.

— Гамарджобо! — закричала вона.— Куди побіг Павлик?

— Не знаю. А що сталося?

— Нічого не сталося,— відповіла Рита.— Просто ми сьогодні відлітаємо додому. За півгодини треба поїхати, щоб устигнути на вечірній літак.

Старий Гамарджоба не розпитував: якщо нічого не сталося — то й не сталося. Хоча він-бо розумів: сталося щось дуже важливе й добре. Він одразу ж побіг ловити для Рити й Павлика таксі.

Коли він повернувся на таксі, Рита й Павлик очікували його на вулиці. їхні валізи стояли поряд.

— Навіть не посиділи перед дорогою,— сказав дідусь.— Сучасна хапанина.— Він поцілував Риту, поцілував Павлика, і ті поїхали.

— Будь ласка, якнайшвидше,— сказала Рита шоферові,— Ми спізнюємося на літак.

— Єсть якнайшвидше! — відповів шофер і дав повний газ.

Але тієї миті пролунав пронизливий міліцейський сюрчок, машина притьмом зупинилася, і перед ними постав обурений старшина Нанба.

— Товаришу водій,— сказав Нанба.— Чому перевищуєте швидкість?

— Дорогий Вано,— відповів шофер,— люди спізнюються на літак.

— Я тобі не Вано, а старшина міліції.— Нанба зазирнув у машину й побачив там Риту і Павлика.

Рита не дивилася на Нанбу, а Павлик йому усміхнувся як знайомому.

— Ми спізнюємося на літак,— сказав Павлик.— Ми відлітаємо до тата!

— Як особа офіційна я не беру цього до уваги, виправдання у шофера немає.— Нанба зняв кашкета.— Але як людина я все чудово розумію. Їдьте, хай буде, що я нічого не бачив. Щасливої дороги!

Коли вони трохи від'їхали, шофер сказав:

— Звір на службі, а серце має добре. Я з ним на фронті був. Цікаво. Воював, воював, жодного абхазця не зустрів. І раптом довідався, що в сусідньому батальйоні теж абхазець воює. Рік не розмовляв абхазькою. Кажу комбатові: "Дозволь поговорити з земляком". Дозволив, тільки каже, на військові теми ні-ні — фашисти підслуховують. Підкликали мені абхазця до телефону, і це виявився Вано Нанба. Цікаво. Ми обидва з радощів мало не заплакали. Ніяк не можемо наговоритися. Ну, і, звісно, про наступ поговорили. А фашисти, кажуть, нашу розмову на плівку записали й Гітлеру надіслали, щоб там розгадали таємницю нового шифру радянських. Цікаво. Ніхто нічого не зрозумів. Абхазька мова дуже важка.

Дорога йшла вздовж моря, і Рита знову побачила .білий пароплав.

— Дивись, Павлику, білий пароплав,— сказала Рита.— Так ми й не покатался на ньому.

Але Павлику вже було не до пароплава.

Понад усе йому хотілося сісти в літак і летіти до батька.

* * *

Це був не такий простий політ. Вони летіли спершу на Іл-18 до Москви, потім на Ту-104 до Красноярська, а потім на вертольоті до експедиції.

Вони летіли над морями, рівнинами, лісами, горами, а небо весь час було ясне, і на крилах літака відбивалося сонце. Немовби настав якийсь безкінечно довгий день. Але річ у тім, що вони летіли на схід — назустріч сонцю. Вони летіли, випереджаючи час, і прилетіли в експедицію якраз на початок робочого дня.

Вони вилізли з вертольота, й у них від тривалого польоту запаморочилося в голові, і вони не одразу вгледіли в натовпі зустрічаючих Гліба. А він упізнав їх, але ніяк не міг повірити, що ці загорілі люди, які спустилися звідкілясь із неба, і є його дорогі, довгождані дружина й син.

— Ти знаєш, Глібе... — сказала Рита.

Вона хотіла була сказати про те, що руда лежить на дні Ангари, але тої миті поглянула на Гліба й зрозуміла, що він усе знає. *

Вона зрозуміла навіть більше, зрозуміла, що Гліб про це знав уже тоді, коли писав їм останнього листа. Просто він хотів, щоб вона здогадалася про це сама, щоб їй потім не було боляче й прикро ціле життя, що вона лишилася осторонь.

Вони вийшли на берег Ангари. А на протилежному березі, на тому далекому березі, вже стояла маленька, рублена з дерева бурова. Тряскіт її дизелів був такий незначний, що Рита й Павлик його не чули. Але для Гліба він лунав ніби гімн, ніби найніжніша, люба його серцеві музика.

І раптом вони побачили новенький білий катер. Він ішов у напрямку до бурової.

— Звідки в вас такий катер? — запитав Павлик.

— Нам дали його для встановлення бурових на Ангарі,— відповів Гліб.

— Ну от,— сказала Рита.— Тепер у нас нарешті є свій білий пароплав.

А далеко в Гагрі на лаві біля будинку сидів старий Гамарджоба. Він тримав у руках капронову нитку й нанизував на неї розфарбовані мигдалеві кісточки.

"Шкода, що не встиг подарувати буси Риті",— подумав дідусь.

Мимо пройшов старшина Нанба. Він приклав руку до козирка кашкета й шанобливо мовив:

— Добривечір, батьку!

— Добривечір, начальнику. Присядь, відпочинь.

Нанба сів.

— Скажи мені, будь ласка, чому ти сьогодні затримав машину з моїми гостями? — запитав дідусь.— Я бачив здаля.

— А,— сказав Нанба.— Дуже швидко їхали. Життям людини рискує. У мирний час. Завтра спіймаю цього шофера, відберу в нього права.

Коли Нанба пішов, дідусь подумав про те, що в людей усе ж таки стало більше ніжності. Значно більше.